

Dječje družine u romanima Ericha Kästnera

Grbac, Anea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:921017>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Anea Grbac

Dječje družine u romanima Ericha Kästnera

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

**Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i
obrazovanje**

Dječje družine u romanima Ericha Kästnera

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentor: izv. prof. dr. sc. Maja Verdonik

Student: Anea Grbac

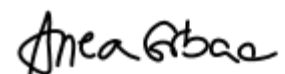
Matični broj: 0299012441

**U Rijeci,
srpanj, 2023.**

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.”

Vlastoručni potpis:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Anca Bbae', written in a cursive style.

SAŽETAK

Erich Kästner bio je njemački pjesnik i pripovjedač čiji su dječji romani postali poznati u cijelom svijetu. Tijekom života dobio je brojne nagrade od kojih je najpoznatija nagrada „Hans Christian Andersen”. Cilj ovog rada bio je analizirati karakteristike dječjih družina u njegova četiri romana i utvrditi njihovu primjerenost djeci predškolske dobi. Analizirani su romani: *Emil i detektivi*, *Emil i tri blizanca*, *Tonček i Točkica* i *Blizanke*. Karakteristike dječjih družina koje su se analizirale na temelju stručne literature su: složnost dječje družine, hrabrost, domišljatost, znanje, individualnost lika i slično. Temeljem rezultata analize utvrđeno je kako su romani primjereniji starijoj djeci zbog količine teksta, međutim mogu se prilagoditi ranijoj dječjoj dobi, te su razumljivi jer sadrže teme s kojima se djeca svakodnevno susreću.

Ključne riječi : dječji roman, dječje družine, Erich Kästner, djeca rane i predškolske dobi

SUMMARY

Erich Kästner was a German poet and storyteller whose children's novels became famous throughout the world. During his life, he received numerous awards, the most famous of which is the Hans Christian Andersen award. The aim of this work was to analyze the characteristics of children's groups in his four novels and to determine their suitability for preschool children. The analysed novels were *Emil and detectives*, *Emil and three twins*, *Tonček and Točkica* and *Twins*. The characteristics of the children's group that were analysed based on professional literature are: harmony of the group, courage, ingenuity, knowledge, individuality of character, etc.

Based on the results of the analysis, it was established that novels are more suitable for older children due to the amount of text, however, they can be adapted to children's age, and are understandable because they contain topics that children encounter every day.

Key words: children's novels, children's groups, Erich Kästner, children of early and preschool age

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
2.1. Hrvatska dječja književnost	3
3. ROMAN	5
3.1. Vrste romana	5
4. DJEČJI ROMAN.....	7
4.1. Karakteristike dječjih romana	7
4.2. Dječje družine u romanima	7
5. HRVATSKI DJEČJI ROMAN.....	9
5.1. Hrvatski dječji romani 19. stoljeća.....	9
5.2. Hrvatski dječji romani 20. stoljeća.....	10
5.3. Doba proze u trapericama	15
5.4. Suvremeno doba.....	15
6. ERICH KÄSTNER.....	16
6.1. Životopis	16
6.2. Utjecaj Kästnerovih romana na djecu	17
6.3. Najznačajnija djela Ericha Kästnera	18
7. DJEČJE DRUŽINE U ROMANIMA ERICHA KÄSTNERA	20
7.1. <i>Emil i detektivi</i>	20
7.2. <i>Tonček i Točkica</i>	23
7.3. <i>Blizanke</i>	26
7.4. <i>Emil i tri blizanca</i>	28
8. PRIMJERENOST ROMANA ERICHA KÄSTNERA DJECI PREDŠKOLSKE DOBI.....	32
9. ZAKLJUČAK.....	34
10. LITERATURA	35

1. UVOD

U ovom se završnom radu na samom početku prikazuje što je dječja književnost, njene karakteristike i podjela. Zatim se govori o dječjoj književnosti u Hrvatskoj i njenoj podjeli na četiri razdoblja i piscima koji su bili značajni u tom periodu. Nadalje, naglasak se stavlja na romane i vrste romana. Potom se govori o dječjim romanima u Hrvatskoj, te karakteristikama dječjih družina u romanu.

Glavni dio završnog rada zasniva se na pjesniku i pripovjedaču Erichu Kästneru koji je zaslužan za mnogobrojne dječje romane koji su doživjeli velike uspjehe, te su njegovi romani poznati u cijelom svijetu. Književnoteorijskom analizom u radu se propitkuju karakteristike dječjih družina u njegovim romanima od kojih su odabrani romani: *Emil i detektivi*, *Emil i tri blizanca*, *Tonček i Točkica*, te *Blizanke*. Karakteristike koje su analizirane na temelju stručne literature prema autorima kao što su Crnković i Težak (2002), Majhut (2005), Zima (2011), te Hamersšak i Zima (2015), su: složnost dječje družine, hrabrost, domišljatost, znanje, individualnost lika i slično. Temeljem rezultata analize utvrđeno je kako su romani primjereniji starijoj djeci zbog količine teksta, ali se mogu prilagoditi ranijoj dječjoj dobi, te su razumljivi jer sadrže teme s kojima se djeca svakodnevno susreću.

Odabrala sam temu „Dječje družine u romanima Ericha Kästnera”, kako bih mogla vidjeti jesu li romani primjereni mlađoj djeci i, ukoliko nisu, mogu li se prilagoditi i biti djeci razumljivi. Također družine djeca stvaraju prilikom boravka u dječjem vrtiću, pa se tako tema prijateljstva proteže kroz čitavo njihovo djetinjstvo. Smatram kako ih ovi dječji romani mogu potaknuti da razmišljaju o važnosti prijateljstva i o tome koje kvalitete je potrebno posjedovati. Kästner također u svojim romanima ističe motiv odgoja koji bi trebao potaknuti odgajatelje i roditelje da promisle o onim temama koje nisu toliko zastupljene, te kako bi i njih trebalo prikazati djeci predškolske dobi.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Dječja književnost je književnost koja je namijenjena djeci, te obuhvaća književna djela od slikovnica do romana za tinejdžere. Kao i u književnosti za odrasle, dječja književnost također sadrži podjelu na rodove, vrste i podvrste (Jurić, 2020). Teme za dječju književnost mogu biti raznolike, a najbitniji je način na koji su interpretirane. Suvremena dječja književnost sadrži teme urbanog života, videoigara, a isto tako i tabu teme kao što su smrt, krađa, ratne strahote i još mnoge druge (Hranjec, 2006).

U dječjoj književnosti važnu ulogu imaju i likovi i fabula. Događaji i likovi međusobno su povezani, a najčešći likovi u dječjoj književnosti su družine, ali i pojedinci. Karakteristična su djeca koja se ističu svojom senzibilnošću, te odrasli koje karakterizira mudrost. Često zastupljeni likovi su i životinje kojima se daju osobine ljudi, te su njihove sudbine povezane sa sudbinom djece (Jurić, 2020).

Dječju književnost možemo podijeliti na usmenu i pisanu književnost. Pod usmene oblike spadaju basne, bajke, legende, brojalice, rugalice, uspavanke, pitalice i zagonetke. Pod usmeno-književne oblike svrstavaju se slikovnica, dječji igrokaz, dječja poezija i dječja proza. Prva knjiga s kojom se dijete susreće je slikovnica, te djeca od rane dobi promatraju ilustracije u slikovnicama, te osmišljavaju priču na temelju slika. Smatra se kako je u dobi od treće do četvrte godine najveći interes djece za slikovnicom. Od 4 pa do 8 godine djeca vole čitati bajke, te su fantastični elementi važan dio koji ih zanima. Važno je da u bajkama dobro uvijek pobjeđuje zlo i da na kraju postoji važna pouka. Nakon 8 godine djecu počinju zanimati dječji romani koji su opsežniji, a koji prikazuju stvarne elemente života bez fantastičnih elementa. Važno je kako dječju književnost odlikuje jednostavnost (Hranjec, 2006). Početak dječje svjetske književnosti smatra se djelo Charlesa Cottona pod nazivom *Duhovno mlijeko za bostonsku djecu* iz 1646. godine (Jurić, 2020).

2.1. Hrvatska dječja književnost

Dječja književnost se u Hrvatskoj javila dosta kasnije nego u svijetu, a razlog tome smatraju se siromaštvo, manjak tiskara, te ratovi i problemi koji su se vodili u vezi s književnim jezikom. Crnković (1978) smatra kako se početak dječje hrvatske književnosti računa od 1850. godine kada je Ivan Filipović objavio djelo *Mali tobolac raznog cvetja za dobru i pomnjivu mladež*. Ivan Filipović smatra se začetnikom dječje književnosti u Hrvatskoj jer je objavljivao knjige za djecu, te ih prevodio. Također je objavio prvi dječji časopis koji se zvao *Bosiljak*, gdje je okupio mnogobrojne ljude, prvenstveno učitelje, koji su se zalagali za promicanje dječje književnosti (Jurić, 2020).

Dječju književnost u Hrvatskoj možemo podijeliti na četiri razdoblja. Prvo se naziva pripremnim razdobljem i označava ga Filipovićevo djelo *Mali tobolac*, te traje do 1913. godine. Drugo razdoblje označava roman *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* koje je napisala Ivana Brlić Mažuranić 1913. godine. Treće razdoblje karakteriziraju romani Mate Lovraka, te posljednje razdoblje započinje knjigom zrele poezije Grigora Viteza (Crnković i Težak, 2002).

Za prvo razdoblje hrvatske dječje književnosti osim Ivana Filipovića poznata su imena i pisaca kao što su Josip Milaković, August Harambašić, Krunoslav Kuten i Ljudevit Varjačić. Njihova djela karakteriziraju moralno-etička i vjerska načela, te jednostavnost (Jurić, 2020). Dječja narodna priča također je obilježila prvo razdoblje, te je većina priča objavljivana u časopisu zajedno s umjetničkim pričama koje su se pojavile tek krajem 19. stoljeća. Poznati časopisi koji su se također pojavili u ovom razdoblju su *Smilje* i *Bršljan* u kojima su se nalazile razne pripovijetke, basne, narodne priče, a isto tako i križaljke i zagonetke koje su bile namijenjene djeci do 12 godine života (Crnković i Težak, 2002).

Početak 20. stoljeća naziva se doba Ivane Brlić Mažuranić u hrvatskoj dječjoj književnosti. Ovo razdoblje obilježile su ona i književnica Jagoda Truhelka. Jagoda Truhelka napisala je trilogiju *Zlatni danci* u kojoj je prva uvela autobiografski smjer u hrvatsku dječju književnost. U svojim djelima naglašavala je ženske likove i odnose

među spolovima, te je unijela mnogo epiteta i jednostavnih usmenih oblika (Jurić, 2020). Ivana Brlić Mažuranić napisala je dječji roman *Šegrt Hlapić* koji je objavljen 1913. godine, a karakteriziraju ga elementi bajke i usmene književnosti. Također su poznate *Priče iz davnine*, zbirka priča koja se sastoji od povijesnih i kršćanskih tema gdje se izmjenjuju hrvatski pejzaži kao što su dinarski, panonski, mediteranski i gorski. Važna je pobjeda dobroga nad zlim i isticanje ljubavi i dobrote. Ivana Brlić Mažuranić napisala je još mnoga djela i bila predložena za Nobelovu nagradu, a njeno ime najpoznatije je u hrvatskoj dječjoj književnosti. U ovom razdoblju značajni su i pisci Vladimir Nazor, Josip Cvrtila, Rikard Katalinić Jeretov i Bogumil Toni (Crnković i Težak, 2002).

Treće razdoblje povezuje se uz Matu Lovraka. Njegova prva pripovijetka zove se *Strašan san*, a nakon nje objavio je još mnoge zbirke. Njegovi radovi obuhvaćaju selo i prirodu, te su glavni likovi većinom dječaci iz sela. Dva su romana obilježila njegov književni rad, a to su *Vlak u snijegu* i *Družba Pere Kvržice*. U ovom razdoblju ističu se i pisci Đuro Vilović, Zlata Kolarić-Kišur, Slavko Kolar, Ivo Kozarčanin, Ivan Goran Kovačić i Dragutin Tadijanović (Crnković i Težak, 2002).

Posljednje razdoblje veže se uz ime Grigora Viteza. On je napisao zbirku *Prepelica*, a također je napisao stihove za slikovnice poput *Dva pijetla* i *Tko će s nama u šumicu*. U ovom razdoblju poznati pisci koji su djelovali bili su Ivan Kušan, Milivoj Matošec, Zvonimir Balog, Pajo Kanižaj, Luko Paljetak, Hrvoje Hitrec, Sunčana Škrinjarić. Zvonimir Balog, kao i Grigor Vitez, važno je ime vezano za četvrto razdoblje, a poznat je njegov humoristični roman pod nazivom *Bosonogi general* (Crnković i Težak, 2002).

Svaki pisac iz sva četiri razdoblja ostavio je trag u hrvatskoj dječjoj književnosti, te su doprinijeli na način da potiču dječju maštu, kreativnost i da omoguće djeci bijeg od stvarnosti (Jurić, 2020).

3. ROMAN

Roman je složeni epski oblik s razgranatom fabulom s većim brojem likova i s obiljem događaja (Dujmović-Markusi, 2011). Današnjem shvaćanju romana približava se roman *Don Quijote* autora Miguela de Cervantesa Saavedre iz 17. stoljeća. Autorica Dujmović-Markusi (2011) smatra da se romani mogu podijeliti prema stavu autora, prema temi, prema činiteljima integracija svih elemenata u romanu, prema književnim epohama, prema hijerarhiji vrijednosti i odnosu publike, te prema oblicima pismenosti.

3.1. Vrste romana

Prema stavu autorice Dujmović-Markusi (2011), postoje romani kao što su psihološki roman od kojih je poznat roman *Zločin i kazna* autora Fjodora Mihajloviča Dostojevskog, zatim publicistički roman od kojih se ističe *Na rubu pameti* autora Miroslava Krleže, humoristički roman primjerice *Čudo u Poskokovoj Dragi* autora Ante Tomića. Nadalje roman ideja *Čarobni brijeg* autora Thomasa Manna, satirički roman *Gargantua i Pantagruel* autora Francoisa Rabelaisa, didaktički roman u koji spadaju primjerice dječji romani. Još su poznati tendenciozni, sentimentalni roman i drugi (Dujmović-Markusi, 2011).

Sljedeća podjela romana prema temi obuhvaća podjelu na detektivske, kriminalističke, ljubavne, povijesne, društvene, pustolovne, socijalne, znanstveno-fantastične, viteške, povijesne i porodične (Dujmović-Markusi, 2011). Autor Solar (1983) ističe kako se jedan roman može svrstati u više grupa i biti istovremeno ljubavni, povijesni, pustolovni.

Prema činiteljima integracija svih elemenata unutar romana postoje roman prostora od kojih se može navesti roman Ive Andrića *Na Drini ćuprija*, zatim roman zbivanja gdje se uvrštavaju kriminalistički romani, roman lika gdje prevladava jedan lik, a primjer

je roman *Gospođa Bovary* autora Gustava Flauberta. Zadnji je roman vremena gdje se navodi *Vježbanje života* autora Nedjeljka Fabrija (Dujmović-Markusi, 2011).

Prema književnim epohama podjela romana je na postmoderni, te realistički/tradicionalni i moderni. Realistički roman karakteriziraju fabula, pripovjedač u 3. licu i tipizirani likovi. Moderni roman sadrži nepouzdanog pripovjedača, te se teži ka udaljavanju od „stvarnosti”. Postmoderni roman nastaje 1970. godine gdje se spajaju visoka i trivijalna tj. jednostavnija književnost (Dujmović-Markusi, 2011).

Prema oblicima pismenosti postoje esejistički roman, roman dnevnik i epistolarni roman. Primjer za esejistički roman je *Povratak Filipa Latinovicza* autora Miroslava Krleže, za roman dnevnik *Mučnina* autora Jeana-Paula Sartrea i za epistolarni roman primjer je *Patnje mladog Werthera* roman autora Wolfgang von Goethea (Dujmović-Markusi, 2011).

Prema hijerarhiji vrijednosti i odnosu publike roman se dijeli na tinejdžerski roman, triler i trivijalni roman (Dujmović-Markusi, 2011).

4. DJEČJI ROMAN

4.1. Karakteristike dječjih romana

Stjepan Hranjec (1998) navodi kako je dječji roman pripovjedna vrsta u kojoj su djeca glavni likovi, te se na temelju njihovih doživljaja određuje radnja. Romani za djecu imaju karakteristike romana za odrasle, međutim postoje i određene razlike. Fabula je u dječjim romanima jednostavna i prilagođena mlađim čitateljima i njihovom uzrastu. Važno je da s jednostavnošću djeci bude razumljivo za čitati kako ne bi izgubili interes zbog složenosti nekog djela (Zalar, 1983). Ukoliko djeca ne mogu razumjeti u potpunosti roman koji čitaju ili moraju dublje promišljati o onome što pročitaju interes će veoma brzo opasti. U nekim dječjim romanima pronalaze se modernistički elementi ili defabuliranje, ali najvažnije je da postoji zbivanje (Zalar, 1983).

U dječjim romanima određeni su mjesto i vrijeme radnje, a mjesto radnje može se podijeliti na selo i grad u kojem glavni likovi žive. Hranjec (2006) je to podijelio na urbani i ruralni kompleks. Ostale karakteristike dječjeg romana su pojava družine, pustolovnost, humor, igra, naivnost, dječji senzibilitet (Zalar, 1983). Za dječji roman također je značajan pripovjedač. Razlikuju se tri tipa pripovjedača, a to su objektivni, nepouzdana i autorski sveznajući. Za nastanak dječjeg romana prvi se spominje autor Mark Twain s romanima *Doživljaji Huckleberryja Finna* i *Pustolovine Toma Sawyera* (Zalar, 1983).

4.2. Dječje družine u romanima

Glavni likovi u dječjim romanima najčešće su dječaci koji se nalaze unutar neke družine primjerice školske ili one iz sela ili grada gdje dječak živi. Dječak u romanu postaje vođa svoje skupine, te se družina potom upušta u mnogobrojne avanture i

pustolovine gdje dolaze do izražaja osobine likova kao što su snalažljivost, znanje, pomaganje svojim prijateljima u družini (Hranjec, 2008). Pojavljivanjem kolektivne družine u dječjim romanima stvara se razlika od romana za odrasle gdje su karakteristični likovi pojedinci. Glavni lik romana postaje vođa, te se pritom njegova individualnost najviše iskazuje. Pojavljivanjem ovih karakteristika nastala je nova vrsta dječjeg romana, a to je roman družine koji je nastao u 20. stoljeću (Majhut, 2005). Djeca u družini prikazuju osjećaj zajedništva i složnosti, ali ističu se i kao individue. Djeca zajedno svojom snagom rješavaju probleme s kojima se susreću, a glavni junak okuplja družinu, te je junak ujedno i cijela družina koja se upušta u avanturu radi obavljanja određenog zadatka. Fenomen igre pojavljuje se u romanima družine, te je veoma važan. Za roman družine karakteristično je pojavljivanje velikog broja likova, dok se životinjski likovi rijetko susreću. Također jedna od važnih stavki među družinom je pronalazak zajedničkog prostora koji družini služi za boravak i rješavanje problema s kojima se susretnu (Majhut, 2005).

5. HRVATSKI DJEČJI ROMAN

Dječji roman u Hrvatskoj se prvi put spominje 1966. godine u priručniku *Dječja književnost* autora Milana Crnkovića. Autor navodi kako su u dječjim romanima glavni likovi djeca, te je karakteristično da su napisani jednostavnim i razumljivim jezikom i stilom (Majhut, 2005).

5.1. Hrvatski dječji romani 19. stoljeća

Dječji romani 19. stoljeća u Hrvatskoj raznih su tema, a prema strukturi dijele se na pustolovni, roman o siročetu i roman o dječjoj družbi (Majhut, 2005). Roman o siročetu u središte zbivanja stavlja lik koji je isključen iz svijeta odraslih, te on djeluje voljom odraslih, a ne samostalno. Primjer za roman siročeta je *Anka Brazilijanka* autora Mate Lovraka (Hameršak i Zima, 2015). U njegovom djelu glavni lik teži za ljubavlju, sigurnošću i toplinom koja mu je nedostižna. Također se u romanima siročeta isprepliću razni ambijenti, te glavni likovi prolaze kroz selo, grad, napuštene zgrade, itd. Prostori kroz koje oni prolaze služe im samo kao privremeno sklonište gdje borave tek dan ili dva, a kad se nađu u situaciji gdje su istjerani iz prostora osjećaju se izgubljenima. Naglašava se kako glavni junak nema zaklon i niti jedan prostor u kojemu se nađe mu ne omogućava sigurnost (Hameršak i Zima, 2015). Također se hrvatski dječji romani mogu podijeliti na nekoliko podvrsta, a to su: ludistički, humoristički, autobiografski, ljubavni, animalistički, kriminalistički, akcijski, ratni, roman u trapericama, bajkoviti, povijesni, socijalno-psihološki (Hranjec, 1998).

Cilj dječjeg romana u 19. stoljeću u Hrvatskoj je kako bi djeca kao čitatelji težila i oponašala ona ponašanja koja su u romanu prikazana. Likovi u dječjim romanima prikazani su prema funkcijama kojima djeca trebaju težiti, te glavni likovi nisu bili pokretači radnje. Kroz romane cilj je bio odgajati djecu da razmišljaju i ponašaju se na način kao njihovi roditelji koji su bili primjeri savršenosti (Zima, 2011).

5.2. Hrvatski dječji romani 20. stoljeća

U 20. stoljeću došlo je do promjena tek u drugom desetljeću kad su djeca u romanima počela biti u glavnim ulogama te pokretači radnje (Zima, 2011). Kao primjer može se navesti lik šegrta Hlapića, koji je na početku bio prikazan zajedno s odraslim ljudima, te je nakon njegovog bijega sagradio vlastiti identitet, te je samostalno odlučivao o svojim avanturama. Lik šegrta Hlapića smatra se kao prvim likom u hrvatskom dječjem romanu gdje se mijenja mišljenje o djetetu. Ističe se samostalnost, nevinost i kreiranje ponašanja koje glavnom liku odgovara (Zima, 2011).

Ivana Brlić Mažuranić je *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* napisala 1913. godine, te djelo označava same početke hrvatske dječje književnosti. Smatra se prvim dječjim romanom u Hrvatskoj, te sadrži realistične elemente i elemente bajkovitosti. Realistični su opisi i radnje bez nadnaravnih bića, a bajkovitim se smatra odlazak Hlapića u svijet, uspješno rješavanje problema i pobjeda dobra nad zlim (Zima, 2011). U romanu autorica prikazuje važnost prijateljstva između glavnog lika i njegove prijateljice, te također odnos likova prema životinjama i prirodi koja ih okružuje. Iako je djelo prožeto događajima koji predstavljaju opasnost likovima oni i dalje zadržavaju svoju neiskvarenost i vedar duh. Kao što je prethodno navedeno dječji roman *Pustolovine šegrta Hlapića* prvi je roman gdje dolazi do značajnog pomaka i mijenja se način gledanja na dijete. Autorica prikazuje glavni lik Hlapića koji prihvaća svoju samostalnost i prilagođava se društvu na način na koji on to želi, a da pritom poštuje sve društveno socijalne norme. U romanu se vidi kako je glavni lik prikazan kao siročić, ali i junak koji rješava probleme s kojima se susretne. Ovim romanom u Hrvatskoj se Ivana Brlić Mažuranić počela ostvarivati kao veoma uspješna autorica koja je doprinijela velikom uspjehu u hrvatskoj dječjoj književnosti (Zima, 2011).

Tridesete godine 20. stoljeća značajne su za hrvatski dječji roman, te na pogled na dijete u romanima utječe unaprijeđeni odgojno obrazovni sustav. Ovo razdoblje obilježio je pisac Mato Lovrak koji je objavio dva dječja romana. Prvi je nazvao *Djeca Velikog Sela*, a drugi *Družba Pere Kvržice* (Zima, 2011). Njegova djela karakteristična

su po družinama i djeci koja su moćnija od odraslih, te prevladava realizam, a ne fantastika. Također u njegovim djelima primarni fokus je na prikazu siromaštva i bijede, ali isto tako mu je cilj bio djeci prikazati koje su glavne vrijednosti u životu i kako je važno biti samostalan (Crnković i Težak, 2002). Njegovi romani sadržavaju družine koje djeluju zajedno i rješavaju probleme, a radnja se odvija većinom na selu, te se uz djecu i skupine pojavljuju i učitelji. Važno je da se unutar dječje družine ističe vođa koji donosi odluke zajedno sa svojim prijateljima. U Lovrakovim romanima prevladavaju likovi dječaka, a vođa koji bude okarakteriziran kao veoma sposoban uza sebe uvijek ima jednog dječaka koji mu je zamjenik, ali isto tako prikazuju se mnogi hrabri i neustrašivi dječaci koji svojom lukavošću pomažu družini (Crnković i Težak, 2002).

Važan dio koji se naglašava u njegovim romanima je i prevladavanje seoske sredine i često sukobljavanje sela i grada (Zima, 2011). Lovrak dječje likove prikazuje kao idealne koji su iznad odraslih. S obzirom na to da je, kako je i prethodno navedeno, družina primarna unutar Lovrakovih romana smatra se kako je to preuzeo iz svjetske dječje književnosti (Hranjec, 1998). Pisci koji su utjecali na njega bili su Erich Kästner, Mark Twain i Ferenc Molnar. Po uzoru na njih stvara družine koje zajedno rješavaju određeni problem, te su pritom odlučni i hrabri. Razlika u njegovim romanima i romanima Kästnera i ostalih autora je što su kod Lovraka vođe družina uvijek glavni likovi (Zima, 2011).

U Lovrakovim romanima prepoznatljiv je Kästnerov utjecaj te sličnost s romanom *Emil i detektivi*. Sličnost se prikazuje na način da je Lovrak prikazao svoje likove kao poduzetne, optimistične i koji ne odustaju i ne predaju se prilikom poteškoća s kojima se susreću u životu. Ženski likovi rijetko se pojavljuju u njegovim romanima, te one nikad nisu vođe nego se nalaze u sporednim ulogama. Vođa družine ne nalazi se u svim njegovim romanima, a bitno je da u romanu postoji i izdajica (Zima, 2011). Majhut (2005) smatra kako se njegov poznati roman *Vlak u snijegu* prikazuje kao roman s dječjom družinom koji nije u potpunosti razvijen. Dječje družine formiraju se na način da lik dječaka odluči osnovati svoju družinu, svoju ideju predloži prijateljima koji odluče da on bude vođa, te zajedno osmisle naziv svoje družine. Zadatci dječjih družina raznovrsni su, te se u njegovim djelima družine prikazuju i kako rješavaju više

zadataka. Važno je kako se na kraju svi zadatci uspješno riješe, te je uvijek završetak sretan (Majhut, 2005). Klasna podjela uočljiva je u njegovim romanima, te je na taj način htio pokazati kakva je slika društva. Dobru djecu prikazuje kao siromašne, a lošu kao bogate. Lovrakovi romani inspirirani su stvarnim događajima gdje ne postoji fikcija već realnost, te se na taj način razlikuje od načina pisanja Ivane Brlić Mažuranić (Majhut, 2005).

Mato Lovrak autor je koji je kroz svoja djela odlučio prikazati važnost sudjelovanja djeteta u vlastitom odgoju na način da marljivo rade i trude se, dok su učitelji u romanima zaslužni da potaknu djecu na učenje i socijalizaciju (Majhut, 2005).

Četrdesetih godina 20. stoljeća u hrvatskim dječjim romanima pojavljuju se ratne teme. Drugi svjetski rat utjecao je na pisce, te u romanima dolazi do promjene likova na način da su oni nesigurni, slabi, te nisu samostalni već ovise o odraslima. I dalje postoje družine, ali se smanjuje autonomija djeteta (Težak, 2006).

Pedesetih godina 20. stoljeća u hrvatskoj dječjoj književnosti nastaje roman *Uzbuna na Zelenom Vrh* autora Ivana Kušana. Ovim romanom započinje razdoblje moderne hrvatske dječje književnosti (Težak, 2006). Ivan Kušan kao i Mato Lovrak u svojim romanima koristi se značajkama iz dječjih romana Ericha Kästnera. Kušan je svoje likove u romanima oblikovao na isti način kao i Lovrak na način da je radnja napeta i s raznovrsnim događajima. Međutim unio je i promjene gdje glavni likovi osim što rješavaju određeni problem s kojim se susretnu odluče sami osmisliti određene zadatke i stvaraju probleme kako bi im bilo zanimljivo i uzbudljivo. U svojim romanima koristi se kriminalističkim elementima kao i Kästner, te nepredvidljivošću i raznim obratima kod čitatelja izaziva određena očekivanja, ali i razočarenja. Ivan Kušan značajan je i zbog uvođenja urbanizacije u svoja djela (Težak, 2006).

U romanu *Koko i duhovi* dječak Koko odlazi iz seoskog mjesta u grad i on postaje mjesto raznih dešavanja. Tako je Kušan i u sljedećim svojim romanima za djecu zamijenio mjesto radnje iz sela u grad. Grad je postao važan za izgrađivanje likova i fabule. Na taj način je došlo do promjene unutar hrvatske dječje književnosti (Težak, 2006). Za razliku od Lovraka, Kušan u svojim romanima ne određuje vremenski period, već se samo može nagađati vrijeme u kojem su likovi živjeli i djelovali. Tako

koristi iste likove u romanima koje je napisao u dvadeset godina razlike. Likovi i dalje imaju isto godina iako se može raspoznati kako se radnja odvija u različito vrijeme. Nadalje, u svojim djelima koristi se žargonima koji su u to vrijeme izazvali i određene kritike, međutim to ga ne sprječava da koristi određene izraze koje nadodaje u svojim romanima. Kušan unosi još jedan novitet u dječji roman kada je napisao djelo *Domaća zadaća*. U ovom romanu Kušan, za razliku od Lovraka, ne idealizira učitelje već ih prikazuje na način da su jednaki ostalim ljudima, te rade greške i imaju svoje slabosti i mane. S ovim novitetom Kušan je ponovno dobio određene kritike i neslaganja (Težak, 2006).

Dječji romani Ivana Kušana stvorili su veliki utjecaj na pisce koji su djelovali nakon njega, te se njegov razvoj može pratiti uvođenjem prigradske sredine za mjesto radnje, potom gradske i na kraju velegradske (Težak, 2006). Njegov stil pisanja temeljio se na dijalozima više nego monolozima, te kao što je prethodno navedeno koristi se žargonima i na taj način odskače od standardnog hrvatskog jezika. Ivan Kušan stvorio je moderniji roman, koristio se uzorima iz svjetske dječje književnosti, ali je unio i novitete koji su obilježili razvoj dječjeg romana u Hrvatskoj (Težak, 2006).

Zvonimir Balog je također jedan od pjesnika koji je zaslužan za razvoj hrvatske dječje književnosti i romana. Iako se više bavio pisanjem pjesama, napisao je i četiri romana za djecu, a to su *Bosonogi general*, *Slone volim te*, *Predživot* i *Zeleni smijeh*. On odstupa od tradicionalnog pisanja, te se koristi ironijom, satirom, nonsensom i uvodi humor (Perić, 2012).

Milivoj Matošec djeluje i stvara u isto vrijeme kad i Ivan Kušan, te on u svojim romanima ponekad koristi i fantastiku, a likovi su također družine, dječaci i djevojčice koji dolaze iz grada. Njegovi romani su većinom romani lika što znači da je radnja utemeljena na glavnom liku i njegovim postupcima (Zima, 2011).

Šezdesetih godina 20. stoljeća u školama u Hrvatskoj se uvodi obavezno čitanje raznovrsnog štiva iz područja književnosti. Učitelji su sastavljali popise obavezne literature u koje su uvršteni i dječji romani. Na taj način djecu se nastojalo poticati na čitanje, a ujedno i bogaćenje rječnika (Zima, 2011).

Sedamdesete godine 20. stoljeća značajne su zbog prijevoda stranih romana, ali se u Hrvatskoj romani koji su stekli veliku popularnost tek prenose kasnijih godina za razliku od ostalih dijelova svijeta. Također prijevod nije doslovan i na taj način romani odskaku od osvoje originalnosti. Glavna predstavnica je Nada Iveljić koja likove djece prikazuje kao žrtve, ali usprkos tome samostalno rješavaju svoje probleme i nedaće (Zima, 2011).

Osamdesetih godina 20. stoljeća u dječjim romanima dolazi do promjene na način da likovi rješavaju svoje probleme uz pomoć odrasle osobe kao što su npr. policajci. Prevladavaju kriminalistički romani, te se još uvijek većina likova sastoji od dječaka. Neki od pisaca u Hrvatskoj koji su djelovali u tom periodu su Božidar Prosenjak i Sunčana Škrinjarić (Zima, 2011).

Devedesete godine 20. stoljeća također su obilježene ratnim događanjima. Ponovno se dijete prikazuje kao slabo i ovisno o odraslima. Zima (2001) navodi kako postoje romani koji govore o Drugom svjetskom ratu, te romani koji govore o Domovinskom ratu. Dječji pisci koji pišu o ratu svi imaju zajedničko da rat prikazuju kao zlo i kao događaje koji su strašni i okrutni. Domovinski rat je u Hrvatskoj utjecao na pisce da u svojim romanima koriste činjenice koje su društvene i povijesne kako bi događaji djeci bili razumljiviji. Pisci se koriste pripovijedanjem na dva načina. Prvi način je da se rat prikaže iz pogleda djeteta. Način na koji dijete vidi rat, doživljava ga i kako on utiče na njegov svakodnevni život. Drugi način pripovijedanja odnosi se na to kako odrasli djetetu prikazuju rat i objašnjavaju ga. Pisci ne koriste u dijelima samo jedan način pripovijedanja već se oba prepliću.

Zima (2011) koristi i nazive rat kao sazrijevanje i rat kao pustolovina kao načine pripovijedanja. Rat kao sazrijevanje sadrži teme užasa koji rat izaziva u životima djece. Djeca zbog rata brže sazrijevaju, te ih životne nedaće kao što su gubitak voljene osobe, patnja i strah oblikuju i prisilno ih dovode u situaciju gdje se moraju brinuti sami za sebe. Rat kao pustolovina u romanima se prikazuje na način da umjesto velikog psihološkog utjecaja rata na dijete, djeca sudjeluju u ratnim akcijama koje ih dovode u opasnost.

5.3. Doba proze u trapericama

U ovom periodu pisci koji djeluju spajaju suvremeni pristup i tradiciju. „Jeans proza” ili „Proza u trapericama” započela je kada je Hrvoje Hitrec napisao roman *Smogovci*, te ga je nastavio u više dijelova (Flaker, 1983). Roman koji spada u prozu u trapericama je i *Zvižduk s Bukovca* autora Zvonimira Milčeca. Postoji više elemenata kojima se može prepoznati jeans proza. U romanima su predstavljena djeca koja dolaze iz urbanih dijelova, koriste se žargoni i dijalekti, te se prikazuje odnos između mladih i starih. Tri su tipa pripovjedača karakteristična za ovaj period. Inteligentni pripovjedač koji se ističe svojom obrazovanošću, ali ne mari za obrazovanjem ostalih. Na taj način se pojavljuju različiti likovi koji primjerice čitaju knjige, vole slušati glazbu. Stil pripovijedanja veoma je važan, pa se tako ovdje koristi žargon i koristi se gradskim govornim jezikom (Flaker, 1983).

Sljedeći je infantilni pripovjedač kojeg karakterizira naivnost kao temelj pripovijedanja. Pojednostavljivanje, izbjegavanje rečenica koje su složene i oponašanje govora djece smatraju se važnijima nego oblikovanje psihe djeteta (Flaker, 1983).

Brutalni pripovjedač zadnji je pripovjedač važan za ovaj period. Opisuje ga ruganje odraslima na način da ih se svrstava u svijet starih. Primjerice neke od tema su pripovijedanje o istiskivanju prišteva ili pak o pokvarenim zubima (Flaker, 1983).

5.4. Suvremeno doba

U suvremenom dobu pišu se romani koji su namijenjeni mladim čitateljima. Teme koje su zastupljene navode mlade da se pronadu u njima i promišljaju o realnosti. Najčešće se spominju tabu teme kao što su bolesti, problemi s narkoticima, smrt, itd. Na ovaj način mlade se želi osvijestiti na važnost određenih tema i o njihovim utjecajima na svakodnevni život (Lavrenčić Vrabec, 2002, prema Dragović, 2016).

6. ERICH KÄSTNER

6.1. Životopis

Erich Kästner bio je pjesnik i njemački pripovjedač. Rođen je u Dresdenu 23.2.1899. godine, a umro je u Münchenu 29.7.1974. godine. Vrijeme u kojem je djelovao može se podijeliti u četiri razdoblja. Prvo razdoblje je kada djeluje u gradu Dresdenu gdje je i rođen. Tamo je završio osnovnu i srednju školu, te se počeo baviti pisanjem. Završetkom prvog svjetskog rata Kästner odlazi na studij u Leipzig, pa je tako drugo razdoblje u kojem je on stvarao povezano uz taj grad. Studirao je novinarstvo, povijest, germanistiku i filozofiju, a promijenio je više fakulteta među kojima je jedan u gradu Rostocku, a drugi u Berlinu. Ipak završio je studiranje u gradu Leipzigu, iz područja filozofije. Treće razdoblje njegova života vezano je uz grad Berlin gdje odlazi nakon diplomiranja, te živi i stvara. Ovdje prvi put kreće i sa svojim radom na pisanju za novine kao što su *MontagMorgen*. U Berlinu je pisao razne feljtone i članke, te je tek na nagovor prijateljice odlučio započeti s pisanjem romana za djecu. Smatrao je kako ima dobre spisateljske predispozicije i kako će uspjeti u tome (Benson, 1970, prema Kapetanović, 2015).

Prvi roman za djecu koji je napisao zove se *Emil i detektivi*. Roman je postigao veliki uspjeh, međutim nakon njega odlučio se vratiti pisanju slikovnica i poezije. Sljedeći roman za djecu koji je napisao zove se *Tonček i Točkica*, a ubrzo nakon njega piše i roman *Fabian* koji je bio namijenjen odraslim čitateljima. Nakon ovog razdoblja 1933. godine došlo je do velikih incidenata po cijeloj Njemačkoj (Lüpke i Kobešćak, 2013). Studenti svih sveučilišta 10. svibnja okupili su se u Berlinu gdje su dovezli mnoštvo knjiga, procjenjuje se oko 20 000, a mnoga od njih bila su djela njemačkih pisaca, pa tako i Ericha Kästnera. Vođa studenata održao je govor pred svima, a ispred se nalazio oganj koji je služio za spaljivanje knjiga na lomači. Studenti su se za ovu akciju pripremali nekoliko tjedana ranije na način da su krali knjige iz knjižnica za koje su smatrali da autori djeluju protiv nacizma. Iako ih ljudi nisu podržavali, radnici u

knjižnicama nisu reagirali na krađe. Cijeli događaj prenosio se na radiju i na televiziji, a Kästner je bio prisutan kada su i njegove romane za djecu bacali u vatru. Nakon toga mnogo pisaca napustilo je prisilno Njemačku, a oni koji su ostali, a među njima je Kästner imali su zabranu objavljivanja svojih knjiga u javnost (Lüpke i Kobešćak, 2013). Nakon spaljivanja njegovih romana piše još jedan poznati roman za djecu pod nazivom *Emil i tri blizanca*.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata Kästner ponovno počinje pisati svoja djela. Tada se seli u grad München koji se smatra kao njegov četvrti period života u kojem stvara. Započinje rad kao urednik i postaje predsjednik međunarodnog udruženja pisaca zvanog PEN. Također postaje i predstavnik *Nove objektivnosti* čime u književnost prenosi ratna iskustva na razumljiv i jednostavan način. Koristi se satirama protiv diktature, a to je najbolje prikazano u zbirci *Pjev između stolica*. U Münchenu stvara još romana za djecu kao što su *Konferencija životinja*, *Kad sam bio mali dječak*. Još neka od njegovih poznatih romana su *Blizanke*, *Leteći razred*, *Trojica u snijegu*. Tijekom života dobio je i brojne nagrade, a poznata je Nagrada Hans Christian Andersen koju je dobio 1960. godine (Lüpke i Kobešćak, 2013).

6.2. Utjecaj Kästnerovih romana na djecu

Erich Kästner jedan je od najznačajnijih pisaca romana za djecu. Utjecao je na mnoge pisce i poticao ih je da pišu knjige za djecu. Smatrao je kako svi pisci mogu pisati knjige za djecu i da to nije komplicirano, već je potrebno ući u svijet mašte i razmišljati o djetetu kao cjelovitom biću (Benson, 1970, prema Kapetanović, 2015). Tvrdio je kako bi knjige za djecu trebale biti osmišljene na način da pomažu u odgoju djeteta. Njegovo mišljenje bilo je da su za odgoj djeteta osim roditelja zaslužni i odgojitelji, knjižničari, glazbenici i ostali umjetnici. Prilikom odgoja smatrao je kako je veoma važno da ukoliko u književnosti za djecu postoji negativan utjecaj potrebno je reagirati na pravi način i usmjeriti ih na druga književna djela. Odgoj koji je uvelike zagovarao je i jedan od glavnih motiva njegovih romana za djecu. Uz motiv djetinjstva odgoj je nastojao prikazati kroz vrijednosti koje su dobre i kvalitetne. Likovi koji su

se pojavljivali u njegovim romanima sadržavali su vrijednosti kao što su stvaranje prijateljstva, sreća, humor. Cilj mu je bio da djeca i omladina kao čitatelji njegovih djela promišljaju o stvarima koje nisu materijalne već su dio čovjeka i čine ga kao osobu. U svojim djelima koristi motiv djetinjstva kako bi dočarao da je to ono što je važno i iskreno i kako bi trebali pamtiti one trenutke koji su im bili najdraži i kada su se osjećali najsretnije i kako ih nikad ne bi trebali zaboraviti (Benson, 1970, prema Kapetanović, 2015). Svoju misao Erich Kästner najbolje je opisao u rečenici: „ Mnogi ljudi odbacuju svoje djetinjstvo kao stari šešir. Zaboravljaju ga kao telefonski broj koji više ne vrijedi. Najprije su takvi ljudi bili djeca, zatim su odrasli, ali što su oni zapravo? Samo onaj tko odraste i ostane dijete jest čovjek!” (Kästner, 2012: 112)

6.3. Najznačajnija djela Ericha Kästnera

Svako djelo koje je napisao Erich Kästner ostavilo je trag u dječjoj književnosti i prikazuje realističnost, a ima za cilj poučavanje djeteta. Od samog početka nastanka njegovih romana pa sve do dan danas oni se čitaju, a neki su i sastavni dio lektire koju djeca imaju u osnovnoj školi (Benson, 1970, prema Kapetanović, 2015). Prateći djetinjstvo i djecu može se napraviti usporedba kako je to izgledalo nekad, a kako danas. Od mnogih romana za djecu koje je napisao ne može se izdvojiti jedan koji je najbolji već svaki sadrži elemente koji su privlačni djeci za čitanje i poistovjećivanje s istim. Od mnogo nabrojanih kao najpoznatiji izdvaja se *Emil i detektivi*. Većini ljudi uz ime Ericha Kästnera prvo padne na pamet ovaj roman. Roman djeca čitaju u sklopu lektire, pa je tako postao i najpoznatiji. Uz ovaj roman postoji još nekoliko romana za djecu kojima bi se djecu moglo potaknuti i ukazati im važnost čitanja. Neka od njih su još *Tonček i Točkica*, *Blizanke* i *Emil i tri blizanca*. Zanimljiva činjenica je da roman koji je najpoznatiji, a to je kao što je prethodno navedeno *Emil i detektivi*, sadrži najmanju odgojnu ulogu za razliku od ostalih romana koje je napisao. Drugi romani nose poruke koje su dublje i potiču na promišljanje o tome kako se snaći u svakodnevnim situacijama koje djecu mogu zateći. Isto tako u većini njegovih romana

prikazuju se dječji likovi koji proživljavaju realne situacije, a ne one događaje koji su fantastični (Benson, 1970, prema Kapetanović, 2015).

7. DJEČJE DRUŽINE U ROMANIMA ERICHA KÄSTNERA

Na temelju stručne literature koja se bavi dječjim drušinama u romanima, prema autorima kao što su Crnković i Težak (2002), Majhut (2005), Zima (2011), te Hameršak i Zima (2015) analizirat će se četiri dječja romana Erica Kästnera. Prilikom analize romana naglasak će se staviti na karakteristike dječjih družina koje su zastupljene u literaturi kao što su: hrabrost, snalažljivost, domišljatost, individualnost lika, međusobno pomaganje i slično.

7.1. *Emil i detektivi*

Emil i detektivi dječji je detektivski roman koji sadrži uzbudljive i napete događaje i akcije. Glavni junaci su gradska djeca koja sa svojim manama i vrlinama zajedno udruženi pokušavaju riješiti misterij u kojemu se nađu. Osim što se čitatelji mogu poistovjetiti s romanom on nas i poučava o važnosti zajedništva, poštenja, prijateljstva i požrtvornosti. Roman je realističan, a likovi su prikazani u svakodnevnom okruženju kao što su ulice, tramvaj, stan, banka, itd. (Kästner, 2014).

Roman započinje na neuobičajen način, a to je pretpoglavljem u kojem pisac predstavlja glavne likove, objašnjava zašto je napisao roman o gradskoj djeci, te uz prikaz crteža objašnjava koja su mjesta radnje. Nakon toga kreće glavna radnja koja se prikazuje u poglavljima koja su duhovito naslovljena, a uz sam rub knjige nalaze se one riječi koje su manje poznate djeci s njihovim značenjem. Glavni lik je dječak Emil Tischbein koji odlazi u Berlin kod svoje bake za vrijeme školskih praznika. Njegova majka, frizerka Tischbein, daje mu novce za vlak i za baku te ga upozorava kako mora paziti na njih i na svoje stvari. Međutim dolazi do situacije gdje Emil biva pokraden i tada kreće njegova potraga za lopovom. Upoznaje se s dječakom Gustavom koji mu ponudi svoju pomoć i dovodi skupinu dječaka koji žele sudjelovati u pronalasku lopova. Zajedno osmišljavaju plan i svatko dobiva svoju značajnu ulogu. Uz puno napetih situacija i događanja djeca zajedničkim snagama uspiju uloviti lopova

i doći do pravde. U djelu se može vidjeti prikaz suprotstavljanja dobra i zla gdje na kraju dobro pobijedi što je glavna pouka. Iako je ovo dječji roman pouku mogu izvući i odrasli na način da vide kako su djeca sposobna i samostalna i kako ukoliko se udruže mogu zajedno riješiti problem bez pomoći odraslih.

U romanu se najveći naglasak stavlja na dječju družinu koja se formira kako bi pomogla dječaku da vrati svoj ukradeni novac. Dječju družinu u ovom romanu čine dječaci iz grada, a zanimljivo je kako je Emilova sestrična Pony jedini ženski lik koji dokazuje da posjeduje kvalitete kao što su hrabrost, domišljatost kao i ostali dječaci i da zaslužuje biti jednaka kao i oni. To se može vidjeti u situaciji kada dječaci opkole lopova:

„Kad su izišli na ulicu, najmanje je dvadeset dječaka stegnulo obruč oko lopova. Držali su ga za noge. Visjeli s njegovih ruku. Potezali ga za kaput. On je mlatarao rukama kao pomaman. Ali dječaci nisu popuštali. A onda dotrči i gradski redar po kojega je u svom malom biciklu bila odjurila Pony Hütchen.” (Kästner, 2014 : 100)

U ovom primjeru vidimo njenu domišljatost i hrabrost da pomogne dječacima i bude dio družine.

Glavna karakteristika dječje družine je određivanje vođe skupine, a u romanu je uz Emila pomagač dječak nadimka Profesor :

„Hajdemo na Nikolsburški trg”, predloži Profesor. „Dvojica neka ostanu pored novinskog kioska, a petorica ili šestorica neka se rasporede štafetno i dojavite nam ako do čega dođe. Na čelu s Emilom i Profesorom družina se zaputi za Nikolsburški trg.” (Kästner, 2014: 66)

Dječak zvani Profesor ima veliku ulogu i budući da najbolje poznaje ostale dječake koji sudjeluju u akciji pronalaska lopova on raspoređuje dječake na svoje pozicije, dok Emil osmišljava strategije. Djeca ne biraju jednog vođu već je spontano Emil glavni u vođenju radnje, a Profesor mu je najbliži pomagač.

Odlike u romanu koje čine dječju družinu su i snalažljivost, znanje i pomaganje svojim prijateljima. Snalažljivost se ističe u raznim primjerima, npr. kada djeca osmisle telefonsku centralu, ukoliko se u jednom trenutku budu morali razdvojiti, a dječak

Dienstag bude odgovoran da u svojoj kući dežura pored telefona iako ga ne veseli taj zadatak:

„Postoji mogućnost da se poslije iz praktičnih razloga, moramo razdvojiti. Zbog toga trebamo telefonsku centralu. Telefonska centrala znati će u svakom trenutku gdje se detektivi nalaze i što se upravo događa. Onaj tko to poželi saznati, nazvat će jednostavno malog Dienstaga i ovaj će mu sve reći”. (Kästner, 2014 : 67)

Na ovom primjeru vidi se kako djeca unaprijed razmišljaju kako bi se prilikom hvatanja lopova mogle dogoditi razne situacije, a jedna je i da se razdvoje. Snažna se na način da osmisle centralu i na taj način si olakšavaju da u svakom trenutku mogu dobiti informaciju o tome gdje je koji član družine.

Znanje također odlikuje družinu:

„Profesor i Emil iziđu pred vežu, ćaskajući o svojim učiteljima. Potom je Profesor objašnjavao Emilu razne domaće i inozemne marke automobila što su mimo njih prolazili, sve dok ovaj nije ponešto o tome i naučio. Nakon toga oni podijele jedan sendvič.” (Kästner, 2014 : 82)

Iako djeca osmišljavaju načine kako uhvatiti lopova nađu i vremena za međusobnu komunikaciju i razmjenjivanje znanja.

Zajednička pomoć dječaku u nevolji glavna je odlika družine koja ne traže ništa zauzvrat već odluče dati i svoj novac dječaku kako ne bi bio bez ičega:

„Samo se usudi vraćati nam novac”, uzvikne Gustav, „jer ćemo te inače nalemati ko vola!” „A on, Emil, nada se da će ih još jednom vidjeti prije no što se vrati u Neustadt. Već im sada zahvaljuje od sveg srca što su mu pomogli.” (Kästner, 2014 : 104)

Uz međusobno pomaganje stekli su i jednu važnu vrijednost, a to je sklapanje prijateljstava.

Roman je prožet osjećajem zajedništva i složnosti, a također se ističu i likovi kao pojedinci. To je još jedna važna karakteristika dječje družine. Emil kao glavni lik ističe se svojom hrabrošću, marljivošću, pravednošću i plemenitošću:

„Dečki su bili sjajni, zaista!” uzviknu Emil oduševljeno. „Taj Gustav sa svojom trubom, pa Profesor, pa mali Dienstag, Krummbiegel i braća Mittenzwey, uopće svi. Bilo je pravo zadovoljstvo surađivati s njima. Ponajviše s Profesorom, on je prava ljudina!” (Kästner, 2014 : 105)

Na ovom primjeru vidi se kako Emil cijeni sve dječake koji su pomogli i ne uzdiže sebe kao zaslužnog za hvatanje lopova, već pokazuje svoju zahvalnost prema svima, jer bez njihove pomoći teško bi mu bilo da sam uspije.

Još je jedan dječak koji se ističe kao pojedinac, a to je Dienstag. On je kao i svi ostali dječaci htio sudjelovati u hvatanju lopova, ali je dobio zadatak da mora ostati kod kuće i biti glavni za telefonsku centralu. Iako je negodovao i bio tužan zbog toga, on je ispunio svoj zadatak:

„Mali Dienstag nije se micao od telefona. Utonuo u mek naslonjač, spavao je i sanjao o četiri milijuna telefonskih razgovora. Oko ponoći njegovi se roditelji vrte iz kazališta, te se silno začude spazivši sina. Majka ga ponese u postelju, a on je u snu mrmrljao : lozinka Emil!” (Kästner, 2014 : 90)

Na kraju kada se slučaj riješio i lopov bio pronađen, Dienstag je bio pohvaljen, te je on skromno izjavio kako bi to napravio svaki pravi dječak.

Zajednički prostor u kojem družina boravi je isto važna karakteristika, a kroz roman su dva stana od velike važnosti. To su kuća malog Dienstagu gdje se nalazi telefonsko izvještajno mjesto i na kraju romana mjesto gdje se odvija pobjednička proslava:

„Kod Heimboldovih je zaista bio urnebes. Svi su bili tamo. Jedva se našlo dovoljno stolaca. Pony Hütchen trčkarala je s velikim vrčem od jednog do drugog i posluživala vruću čokoladu. A pita tete Marte bila je prava pjesma!” (Kästner, 2014 :113)

7.2. *Tonček i Točkica*

Tonček i Točkica dječji je roman koji govori o neraskidivom prijateljstvu između dječaka Tončeka i djevojčice Točkice. Točkica dolazi iz bogate obitelji, a Tonček iz

siromašne. To ih međutim ne sprječava na zajednička druženja. U romanu se osim prijateljstva velika važnost pridaje i obitelji i njenom značaju. Prikazuju se svakodnevni problemi prilikom odgoja djece. S jedne strane nalazi se Tonček čija je majka bolesna i koji se mora brinuti za nju, a s druge strane je Točkica čiji su roditelji zdravi, ali majka ne pridaje pažnju svojoj kćeri.

Lik Točkice prikazan je kao djevojčica koja se druži s dječakom slabijeg imovinskog stanja i pritom ne mari za tim. Kao individua bila je razigrana, imala bujnu maštu i htjela je postati glumica:

„Gospođica Krunica pođe u dječju sobu po Točkicu i pseto. Našla se sred kazališne predstave. Pifke je ležao u dječjoj posteljici i igrao je vuka koji je proždoro Crvenkapičinu baku. Točkica je stajala pred posteljicom, s crvenom kapicom na glavi i Bertinom košaricom za trg u ruci.” (Kästner, 2012 : 14)

U ovom primjeru možemo vidjeti Točkicu kao drugačiju djevojčicu koja je bila usamljena, ali maštovita i osmislila predstavu u kojoj joj može poslužiti i pas kao jedan od „glumaca”. Iako se u romanu družine rijetko pojavljuju životinjski likovi ovdje pas Pifke predstavlja njenog prijatelja kojeg vodi svuda sa sobom.

Iako je dolazila iz bogate obitelji nije bila razmažena, a u druženju s Tončekom koji je bio siromašan upoznala je njegovu mamu i prema njoj se odnosila s poštovanjem:

„Ti muškarci, ti muškarci”, reče Točkica sva očajna i prevrne očima. „Što se čovjek naljuti s tim magarcima, zar ne, milostiva gospođo?” (Kästner, 2012: 18)

Točkica je znala kako su oni siromašni, ali zna kako su jednako vrijedni i da se starije osobe treba poštovati bez obzira u kakvoj se situaciji oni nalaze.

Prijateljstvo je jedna od glavnih karakteristika odnosa Tončeka i Točkice, a razlika u prikazu Tončeka kao individue je to da se on kao maloljetan dječak mora baviti nekim poslom i brinuti o starijoj osobi tj. o njegovoj majci. Tonček kuha i posprema po kući, a Točkica koja mu svakodnevno dolazi u posjet pomaže svom prijatelju kako bi mu olakšala obaveze:

„Miješaj ti malo”, zamoli dječak i utisne joj žlicu u ruku. „Ona poslušala. On uze lonac s krumpirom, prihvati ga s dvije vunene krpe za ručke i izlije kipuću vodu u slivnik.” (Kästner, 2012 : 17)

Fenomen igre koji karakterizira družinu također je prikazan u romanu:

„Hoćemo li se igrati smijanja?” ona i ne pričekala hoće li on ili neće, nego ga uzme za ruku i promrmlja: „Joj meni, joj meni nije mi nimalo smiješno pri duši. Ja sam duboko, duboko tužna”, zatim ga udara laktom i prošapće: „I ti!” Tonček joj učini po volji i ponovi za njom, a potom prasnuše oboje u grčevit smijeh. (Kästner, 2012 : 21)

Družinu opisuje humor i smijeh koji je kod Točkice i Tončeka učestali. Prijateljstvo koje je veoma čvrsto između njih pokazuje kako prijatelje ne treba birati prema njihovom financijskom stanju ili njihovoj poznatosti, već je pravi prijatelj onaj koji stoji uz nas kada je najteže i pokušava nam olakšati i uljepšati život. Vođa skupine u ovom romanu ne postoji, već su Tonček i Točkica duo koji se zajedno igra i pomažu jedno drugom. Točkica pomaže Tončeku i u situaciji gdje učitelj Kočnica želi poslati njegovoj mami pismo kako je njezin sin lijen:

„Mogu vam reći da se dječak mrcvari i danju i noću. On voli svoju majku, pa se prebija i kuha, i zaslužuje novac, i plaća jelo, plaća stanarinu. I ja se uopće čudim da on ne spava cijeli sat na vašem predavanju. A vi ovdje sjedate za stol i pišete njegovoj majci da je on lijen!” gospodin Kočnica odmakne se od prozora. „Dakle, dobro ja neću pisati njegovoj majci.” (Kästner, 2012 : 49)

Točkica pokazuje svoju hrabrost da se obrati učitelju i obavijesti ga o Tončekovoj situaciji bez da on zna išta o tome. Pravo prijateljstvo može se vidjeti kada svom prijatelju želiš učiniti uslugu, a da mu pritom to i ne spomeneš, već znaš da si napravio dobro djelo i pomogao mu, a ne tražiš njegovu zahvalu.

Hrabrost kao odlika družine može se istaknuti i u primjeru gdje se Tonček suprotstavlja dječaku koji Točkicu ucjenjuje i napada:

„Slušaj, ti”, reče on Klepetalu. „Budeš li još napastovao malu, imat ćeš sa mnom posla. Ona je pod mojom zaštitom, jesi li razumio?”

„Ti i ta tvoja fina zaručnica”, smijaše se Klepetalo. „U tom trenutku dobi takvu pljusku da je odletio na pločnik.” (Kästner, 2012 : 29)

Iako je Klepetalo prikazan kao dječak koji je veći i jači od Tončeka, to ga ne sprječava da mu pokaže kako je njegova volja za zaštitom prijateljice jača, pa tako i on dobiva snagu s kojom mu se suprotstavlja.

Točkica je djevojčica koja pokazuje brigu za osobe koje ju okružuju, pa tako i za svoju guvernantu Kronicu kojoj pomaže na način da glumi siromašnu djevojčicu i skuplja novce kako bi ih ona mogla dati svome zaručniku. Tonček koji to sazna shvaća kako je Točkica u opasnosti, te odluči učiniti nešto po tom pitanju. Svoju snalažljivost pokazuje kada zove Bertu, kućnu pomoćnicu Točkice i njene obitelji i daje joj upute kako da se obrani od provalnika:

„Sada dolazi zaručnik da provali. Ključevi su već kod njega. I nacrt stana. On će odmah biti tamo. Telefonirajte brzo na redarstvo. A onda potražite lopaticu za ugljen ili nešto slično. Pa kad dođe zaručnik, odalamite ga po glavi.” (Kästner, 2012 : 71)

Snalažljivost i domišljatost dječak dokazuje kad u brzini osmisli način na koji se Berta može zaštititi od provalnika i sačuvati kuću. Berta ovdje također dobiva odliku hrabrosti.

U romanu postoje dva zajednička prostora u kojem Tonček i Točkica zajedno borave i družu se, a to su Tončekov stan i na samom kraju romana Točkičin stan u kojem dječak dobije svoju sobu, a njegova majka posao.

7.3. Blizanke

Blizanke je dječji roman koji je prvotno bio nazvan *Dvostruka Lotte*, ali je kasnije preimenovan. Radnja se zasniva na dvije djevojčice Lujzu i Lotu koje su blizanke koje se nisu poznavale i živjele su odvojeno. Upoznaju se neočekivano u jednom ljetovalištu i otkrivaju kako su sestre. Lota živi s ocem koji je dirigent i skladatelj, a Lujza živi s majkom koja je urednica fotografije. Djevojčice odluče zamijeniti uloge

prilikom povratka kući kako bi svaka mogla upoznati drugog roditelja. Situacija se zahuktava kad se njihov otac odluči oženiti novom ženom. Djevojčice zajedno vještom spletkom odluče okupiti ponovno svoju obitelj i učiniti ju cjelovitom. Roman završava sretno i djevojčice uspiju u svojem naumu. Prema Kästnerovom romanu snimljen je i film *Zamka za roditelje* koji je roman učinio popularnijim.

U romanu su djevojčice prikazane kao domišljate i snalažljive. Svoju domišljatost iskazuju kad odluče otići kod onog roditelja kojeg nisu upoznale, ali pritom znaju da moraju zapamtiti navike jedna od druge kako roditelji ne bi ništa posumnjali:

„Pripreme za buduće pustolovine bile su temeljite. Bilježnice su prepune bilježaka. Dopisivat će se putem poste restante, kad bude nužno ili kad se dogodi nešto važno i nepredviđeno.” (Kästner, 2012 : 34)

Djevojčice pomažu jedna drugoj da promjene svoj izgled, stil i način ponašanja. Međusobnim pomaganjem uspijevaju napraviti promjene kako bi mogle nastaviti sa svojim planom.

U ovom romanu ne postoji vođa družine, već družinu čine sestre blizanke koje su kao individue različite i svaka je posebna na svoj način. Prilikom boravka u ljetovalištu spominje se dolazak oko dvadeset djevojčica, međutim one se spominju samo na početku romana. Djevojčica Lujza prilikom boravka kod majke, iako mijenja pojedine stvari kako majka ne bi primijetila zamjenu sestara, ipak zadržava dio svoje osobnosti:

„Njene učiteljice pomirile su se s tim da se mala Kernerica vratila s ljetovanja manje marljiva, uredna i pažljiva, ali zato mnogo živahnija.” (Kästner, 2012 : 60)

Djevojčica Lota prilikom boravka kod oca također mijenja pojedine stvari, ali ne može promijeniti svoju osobnost:

„Promatranje Lujzinog razvoja, za svako je pedagoško oko poučno iskustvo. Kako se ovdje iz preobilja temperamenta stvorila smirena, obuzdana snaga, iz objesti vedrina, a iz izbirljive žeđi za znanjem stalna volja za obrazovanjem koja ide u pojedini, dakle to je jedinstveno!” (Kästner, 2012: 61)

Iz ovih primjera može se uočiti kako djevojčice ne mogu promijeniti ono što ustvari jesu ma koliko god se trudile. Važno je da ih roditelji i dalje prihvaćaju bez obzira na

promjene koje su njima neuobičajene. Iako su radosne i pokušavaju se priviknuti na drugačiji život svaka sadrži i dozu nostalgije prema domu gdje su odrasle.

Hrabrost je također uočljiva u romanu. Djevojčica Lota koja živi kod oca odluči otići kod žene s kojom se on planira oženiti kako bi joj rekla svoje mišljenje i pokušala ju nagovoriti da se ne uda za njenog oca:

„Vi se ne smijete udati za tatu!”

„A zašto ne?”

„Zato jer to ne smijete!” (Kästner, 2012 : 82)

Dječja domišljatost prikazana je i na samom kraju romana kada djevojčice za svoj rođendan iznenade roditelje svojom jedinom željom:

„Lota i ja želimo od vas za rođendan da odsad zauvijek ostanemo svi zajedno!” (Kästner, 2012 : 109)

Ovim zahtjevom uspiju spojiti roditelje koji obave razgovor, te se naposljetku pomire. Djevojčice su uz zajedničku složnost uspjele ponovno ujediniti svoju obitelj.

7.4. *Emil i tri blizanca*

Emil i tri blizanca dječji je detektivski roman koji se nastavlja na roman *Emil i detektivi* s istim likovima iz prve knjige kao i s još par novih. Napisan je dvije godine nakon prve knjige, ali nije stekao toliku popularnost kao prvi roman. Radnja prati Emila i njegove prijatelje detektive koji ovog puta odlaze na morsku obalu u kuću dječaka zvanog Profesor. Dječaci zajedno s djevojčicom Pony, Emilovom bakom i Profesorovim roditeljima odluče boraviti tamo tijekom ljetnih praznika. Tamo upoznaju trojicu akrobata, dva blizanca po imenu Jackie i Mackie i njihovog oca koji se nazivaju trojicom Byrona. Detektivi saznaju kako se otac želi „riješiti” jednog blizanca i pobjeći s drugim budući da je previsok i akrobacije s njim mu više nisu uspješne. Dječaci osmisle plan kako zaustaviti oca, međutim nekoliko dječaka koji

odlaze na jedrenje zaglave na pustom otoku, dok Emil i Dienstag ostaju na obali, te moraju sami osmisliti plan kako zaustaviti oca blizanaca. Na kraju uz svoju domišljatost otkrivaju kako su ustvari Byroni sve glumili i kako su to lažna imena, te oni nisu uopće u rodu. Na kraju romana dječaci bivaju spašeni s otoka, a dječaku Byronu pomažu i sakupljaju novac kako bi mogao nastaviti živjeti sam.

Kao i u romanu *Emil i detektivi* pet dječaka sadrže sve one kvalitete koje čine dječju družinu. Vođa skupine je Emil Tischbein koji donosi većinu odluka, a ostali dječaci također pomažu i osmišljavaju ideje kako bi mogli riješiti probleme i pomoći drugima u nevolji:

„Kako će svi detektivi stići do Graala?” upita Gustav.

„Morat ćeš odvesti svakog posebno dok svi ne budu u Graalu, a potom ćeš otići sam do najbliže pošte lučke policije. Za slučaj da nam Byron odluči stvarati probleme”, odgovori mu Emil. (Kästner, 1965 : 97)

Emil kao vođa sadrži važne kvalitete koje su karakteristične za njegovu osobnost, a to su želja za pomaganjem i stavljanje tuđe sreće prije svoje. To se najbolje može vidjeti na primjeru kad se njegova majka želi udati za gospodina Jeschkea, a Emil želi ostati sam živjeti s njom. Međutim shvaća kako će on jednog dana odrasti i neće više živjeti s majkom i ukoliko se ona ne oženi ostati će živjeti sama:

„Jednog dana ti ćeš napustiti svoj dom, a ona će ostat sasvim sama. Ako se uda ona će se žrtvovati za tebe, ali jednoga dana ta žrtva donijet će joj sreću. Pažljivo razmisli, a sada ću te ostaviti nasamo”, kaže mu baka.

„Dolazim s tobom bako! Razmislio sam. Štitit ću do kraja svog života.” (Kästner, 1965: 144)

Emil na ovaj način dokazuje kako neće spomenuti majci da ne želi da se ona uda, već shvaća kako će njoj to donijeti sreću, a i njima lakši život uz još jednu osobu koja će im pomagati i biti uz njih i tako dokazuje svoju nesebičnost.

Karakteristično za dječju družinu je i znanje. U ovom romanu djeca pokazuju na mnoge načine kako posjeduju znanja. Emila su zanimala biljke i sve što je vezano uz

njih, pa je tako znao većinu naziva i zanimljivosti o njima. Svoje znanje volio je dijeliti i sa svojim prijateljima detektivima:

„Emil je poznao gotovo sve biljke i govorio je svojim prijateljima njihova imena i osobitosti. Od pamučne trave do planinskog jasena, od kiselice do leptiraste orhideje, od mahovine s njezinim tajanstvenim načinom razmnožavanja, do ždralova kljuna, poznao ih je i pričao svojim prijateljima o njima što je bolje mogao.” (Kästner, 1965: 65)

Družina je pokazala i svoju snalažljivost u mnogobrojnim situacijama. Primjerice prilikom odlaska na predstavu gdje su bili akrobati, dječak Gustav htio je porazgovarati s njima, ali je mislio kako pričaju samo engleski jezik, pa je našao soluciju za to:

„To je engleski rječnik”, objasnio je. „Njihovo prezime je Byron, moraju biti Englezi. Ako kažu nešto što ne razumijem, jednostavno ću to potražiti u rječniku.” (Kästner, 1965: 67)

Sljedeća situacija u kojoj djeca pokazuju snalažljivost je kad odrasli odluče otići u Dansku i ostaviti ih same da vide kako će se snaći, te dječaci osmisle kako će svaki dan jedna osoba biti zaslužna za obavljanje određenih zadataka:

„Svaki dan jedan od nas će biti na dužnosti. Posao će se sastojati od buđenja drugih, obavljanja kućanskih poslova, zaključavanja kuće, kuhanja kave i pravljenja večere, i svega ostaloga što bude potrebno.” (Kästner, 1965)

Hrabrost je također vrlina koju Emil i njegova družina posjeduju. Jedan od primjera je kada Emil i dječak Dienstag sami dolaze do broda kojim Byron i njegov sin žele pobjeći i odluče im se suprotstaviti i navesti ih da im ispričaju cijelu istinu:

„Ne možemo čekati duže”, rekao je Emil. „Ostali se nisu pojavili, tako da ćemo morati uzeti stvar u svoje ruke.” Emil im se približavao, dok se Dienstag držao iza njega, i dalje noseći sendviče koje je napravio za svoje prijatelje. (Kästner, 1965: 112)

Osim hrabrosti ovdje možemo uočiti i brigu za svoje prijatelje, te iako su se našli u neobičnoj situaciji, mali dječak svejedno nije ispuštao sendviče iz ruku.

U ovom romanu djeca koriste kuću dječaka Profesora kao mjesto gdje žive tijekom praznika, te im ona služi i kao mjesto za donošenje važnih odluka. Veliki vrt koji se nalazi ispred kuće služio je dječacima za samostalno promišljanje o idejama:

„Hajdemo u vrt. Tamo svaki od nas četiri detektiva može otići u svoj kutak i pokušati smisliti nešto. Za pet minuta naći ćemo se kod stola i prijaviti čega smo se sjetili.” (Kästner, 1965: 128)

Družina je tijekom čitavog romana pokazala snagu pravog prijateljstva i želju za pomaganjem, pa su tako dječaku Jackieu koji je bio akrobat odlučili sakupiti novac na više načina. Jedan način bio je pisanje članka u kojem su opisali dječakovu situaciju i pozvali djecu da ukoliko imaju mogućnosti donesu novac za dječaka:

„Znate li koliko puta je zvono danas zazvonilo? 23! I svaki put djeca su tražila Emila i detektive kako bi ih upoznali i ostavili novac za dječaka.” (Kästner, 1965: 145)

Djeca su u svojoj složnosti i snalažljivosti uspjela sakupiti novac i tako usrećiti dječaka i olakšati mu koliko su mogli.

8. PRIMJERENOST ROMANA ERICHA KÄSTNERA DJECI PREDŠKOLSKE DOBI

Djeca predškolske dobi već se u ranom djetinjstvu susreću s knjigom. Prvenstveno sa slikovnicom. Najveću ulogu u odgoju djeteta imaju roditelji, a potom i odgajatelji. Kako bi utjecali na sve aspekte djetetovog razvoja važno mu je ponuditi slikovnicu kako bi se upoznao s njom. Djeca koja još ne znaju govoriti, slikovnicu će koristiti za promatranje ilustracija koje se na stranicama nalaze i opipavat će korice i stranice. Važno je da se djetetu slikovnice čitaju, jer su djeci roditelji i odgajatelji modeli po kojima oni uče. Tako ih se od malena priprema i potiče na razvijanje kulture čitanja. Starija djeca u dobi koja znaju pričati, ali ne znaju čitati vole slikovnice i knjige promatrati, listati i na temelju prikazanih ilustracija osmišljavati priče zajedno sa svojim prijateljima. Djeca slušajući odrasle razvijaju i tehniku slušanja, a važno je da odrasli izaberu slikovnice i knjige koje su u skladu s interesima djece i da pripreme okolinu kako bi se djeca osjećala ugodno i opušteno. Prema Čudini-Obradović, odgajatelji bi trebali prostor gdje djeca borave opremiti s raznovrsnim knjigama i omogućiti im dostupnost kako bi djeca u bilo kojem trenutku mogla odabrati knjigu koju žele listati ili čitati.

Propitkujući karakteristike dječjih družina u romanima Ericha Kästnera možemo primijetiti kako su romani primjereniji djeci koja pohađaju osnovnu školu, zbog velike količine teksta koja bi djeci predškolske dobi bila prezahtjevna za čitanje. Međutim svaki roman sadrži ilustracije koje bi djeci mogle biti zanimljive za promatranje. Ipak svaki od ova četiri romana mogao bi se prilagoditi dobi djeteta i odgajatelji, ali i roditelji mogli bi osmisliti načine kako prikazati roman djeci, a da im on ne bude zahtjevan i težak za razumjeti. Svi romani govore o prijateljstvu, obitelji, međusobnom pomaganju i kvalitetama koje čine jednu osobu. Važno je djecu upoznati s ovim elementima i porazgovarati s njima o njihovom viđenju značenja ovih riječi.

U romanu *Tonček i Točkica* prikazuje se djevojčica koja je neobična i drugačija od svojih vršnjaka. Ukoliko bi odgajatelji prilagodili roman na način da ga skrate, s djecom bi nakon čitanja mogli porazgovarati o različitosti. Što za njih znači biti različit

od ostalih i ukazati im na važnost prihvaćanja svake osobe. Tijekom cijelog romana ističe se prijateljstvo i njegova važnost. Ovo je također korisno za razgovor s djecom o njihovim prijateljstvima i kako treba cijeniti prijatelja i pomoći mu kad mu je to potrebno.

Roman *Blizanke* također se može prilagoditi djeci predškolske dobi. Sam naslov *Blizanke* može poslužiti za razgovor s djecom o blizancima i njihovom istom izgledu, ali pritom njihovom unutarnjom različitošću. Djeca iz primjera iz romana mogu otkriti kako bez obzira što sestre blizanke isto izgledaju, to ne znači kako se isto i ponašaju. Život s jednim roditeljem opisan je u romanu, pa bi se s djecom također moglo porazgovarati o veoma bitnoj temi kad su roditelji razdvojeni.

Romani *Emil i detektivi* i *Emil i tri blizanca*, također se mogu prilagoditi djeci predškolske dobi. Djecu se može upoznati s fabulama iz romana i napraviti lutkarsku predstavu gdje će djeca formirati družinu i osmisliti slučaj koji je potrebno riješiti. Također im može biti poticaj za promišljanje o važnosti prijateljstva i pomaganja. S djecom se može i porazgovarati o manama i vrlinama koje su značajne u romanu kao što su hrabrost, snalažljivost i domišljatost.

9. ZAKLJUČAK

U ovom završnom radu veliki značaj pridaje se važnosti dječjih romana i njihovom utjecaju kako na djecu tako i na roditelje i odgajatelje. Pišući ovaj rad došla sam do spoznaje kako dječji romani iako su za razliku od slikovnica kompleksniji i prepuni teksta, sadrže važne teme s kojima je potrebno djecu upoznati i s kojima se oni susreću svakodnevno.

Cilj ovog završnog rada bio je analizirati četiri dječja romana koja je napisao Erich Kästner, a to su: *Emil i detektivi*, *Emil i tri blizanca*, *Tonček i Točkica* i *Blizanke*. Romani su analizirani na način da se propitaju karakteristike dječjih družina i temeljem rezultata analize utvrdi jesu li njegovi romani primjereni djeci predškolske dobi. Karakteristike dječjih družina koje su analizirane temeljem stručne literature prema autorima kao što su Crnković i Težak (2002), Majhut (2005), Zima (2011) te Hamersak i Zima (2015), su: složnost dječje družine, hrabrost, domišljatost, znanje, individualnost lika i slično. Prema analizi odabrani dječji romani prikladniji su za djecu koja pohađaju osnovnu školu, međutim mogu se prilagoditi i mlađoj djeci na način da se skрати količina teksta kako bi djeci bilo jednostavnije za čitati. Također odgajatelji i roditelji bi mogli djeci čitati skraćene verzije i na temelju pročitanog porazgovarati s njima o njihovom viđenju dječjih družina. Svi romani sadrže teme s kojima bi se djeca trebala upoznati i koje će ih potaknuti na promišljanje. Ilustracije se također nalaze unutar romana, te bi ona djeca koja ne znaju čitati mogla temeljem slika osmisliti vlastitu priču. Odgajatelji bi također mogli osmisliti lutkarsku predstavu koja se temelji na nekom od romana i na taj način djecu upoznati s likovima i temama koje su prisutne kao što su prijateljstvo unutar družine, hrabrost, snalažljivost i zajedničko pomaganje onima u nevolji. Iako su romani Ericha Kästnera primjereniji starijoj djeci zbog količine teksta, moguće je prilagoditi roman dječjoj dobi te ih upoznati s ovim romanima budući da pokazuju realističnu sliku djeteta i problema s kojima se on susreće.

10. LITERATURA

1. Crnković, M. (1978). *Hrvatska dječja književnost do kraja XIX stoljeća*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Crnković, M. (1986). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Dragović, I. (2016). *Društveno-socijalna tematika u tradicionalnom i suvremenom hrvatskom dječjem romanu* (Diplomski rad). Pribavljeno 13.09.2022., sa <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:337084>
5. Dujmović-Markusi, D. 2011. *Književni vremeplov I*. Zagreb: Profil.
6. Flaker, A. (1983). *Proza u trapericama: prilog izgradnji modela prozne formacije na građi suvremenih književnosti srednjo- i istočnoevropske regije*. Zagreb: Liber.
7. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International d.o.o.
8. Hranjec, S. (1998). *Hrvatski dječji roman*. Znanje: Zagreb.
9. Hranjec, S. (2004). *Dječji hrvatski klasici*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Hranjec, S. (2008). Suvremeni hod dječje hrvatske književnosti. *KOLO*, 3.(4), 280-293
12. Jurić, S. (2020). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Mostar: Matica hrvatska Mostar.
13. Kapetanović, M. (2015). *Romani Ericha Kästnera i njemačka dječja književnost u knjižničnim programima za poticanje čitanja u narodnim knjižnicama* (Diplomski rad). Pribavljeno 10.12.2022., sa <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:521143>
14. Lüpke, M. i Kobešćak, S. (10.05.2013). *Kad su u Njemačkoj gorjele knjige*. Pribavljeno 10.12.2023., sa <https://www.dw.com/hr/kad-su-u-njema%C4%8Dkoj-gorjele-knjige/a-16801407>
15. Majhut, B. (2005). *Pustolov, siročić i dječja družba: hrvatski dječji roman do 1945*. Zagreb: FF press.

16. Perić, M. (2012). Balogovo blago: pjesništvo Zvonimira Baloga. *Libri et liberi*, I. (2.), 253-260. Pribavljeno 20.05.2023., sa <https://hrcak.srce.hr/100505>
17. Solar, M. (1983). *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Težak, D. (2006). Vitez i Kušan – začetnici moderne hrvatske dječje književnosti. *Metodika*, 7 (13), 279-288.
19. Zalar, I. (1983). *Dječji roman u hrvatskoj književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
20. Zima, D. (2011). *Kraći ljudi. Povijest dječjeg lika u hrvatskom dječjem romanu*. Zagreb: Školska knjiga.

Analizirani romani Ericha Kästnera:

1. Kästner, E. (1965). *Emil i tri blizanca*. Zagreb: Matica hrvatska.
2. Kästner, E. (2012). *Tonček i Točkica*. Zagreb: ZNANJE d.o.o.
3. Kästner, E. (2012). *Blizanke*. Zagreb: ZNANJE d.o.o.
4. Kästner, E. (2014). *Emil i detektivi*. Varaždin: KATARINA ZRINSKI d.o.o.